

Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu

Institut uznání a výkonu obecně

Tato kapitola se zabývá institutem uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Tedy za jakých okolností může mít rozhodnutí cizího rozhodčího orgánu účinky na území České republiky. Jedná se tedy o oblast mezinárodního rozhodčího řízení.

Mezinárodní právo je obecně ovládáno principem svrchovanosti a suverenity států. To znamená, že stát může vykonávat zákonodárnou a soudní moc pouze na svém území (zásada teritoriality). Proto pouze české orgány (soudy) mohou rozhodovat o výkonu rozhodnutí/rozhodčího nálezu na území České republiky. Rozhodčí nález má právní účinky pouze na území státu, kde byl vydán. Aby mohl mít cizí rozhodčí nález účinky na území jiného státu, než kde byl vydán, musí projít řízením, jehož výsledkem je uznání a výkon rozhodčího nálezu ve státě místa jeho výkonu. Cizí rozhodčí nález tak může mít účinky na území takového státu a může být vykonán za podmínek totožných s výkonem domácího rozhodčího nálezu.

V řízení o uznání se cizí rozhodčí nález zásadně nepřezkoumává ve věci samé. Soud zkoumá pouze splnění základních procesních podmínek a soulad s veřejným pořádkem státu, ve kterém je o uznání žádáno. Důvody pro odepření uznání lze rozdělit na důvody, které se zohledňují na návrh strany, ex offio nebo na základě obou způsobů. Řízením o uznání tak nabývá cizí rozhodčí nález stejných účinků, jaké má ve státě svého původu. Samotný výkon cizího rozhodčího nálezu pak provádí tuzemský orgán na základě tuzemských procesních předpisů.

Důsledkem odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu není jeho zrušení nebo jeho uplatnitelnost na území jiného státu. Odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu českým soudem je jen a pouze nemožnost jeho výkonu na území České republiky.

1.1.1 Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Jak uvádí Rozehnalová, páteří celého systému mezinárodního rozhodčího řízení je Newyorská úmluva. Jedná se mezinárodně o jednu z nejúspěšnějších úmluv, v současnosti má 146 smluvních států. Newyorská úmluva upravuje oblast uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů vydaných stálými rozhodčími soudy i rozhodci ad hoc. Neobsahuje úpravu podmínek vnitrostátního výkonu rozhodčího nálezu. Tyto podmínky si v rámci vnitrostátních procesních předpisů upravuje každý stát samostatně. V dosahu českého práva bude výkon cizího rozhodčího nálezu probíhat dle §251 a násl. občanského soudního řádu. Newyorská úmluva stejně tak neupravuje, jak probíhá fáze uznání rozhodčího nálezu a otázky příslušnosti soudů.

V režimu Newyorské úmluvy může být uznán a vykonán tzv. cizí rozhodčí nález. Tedy rozhodčí nález, který byl vydaný na území jiného státu, nebo rozhodčí nález, který není ve státě, kde se žádá o uznání a výkon, považován za místní (tuzemský/národní) nález. Základ pro uznání a výkon je obsažen v článku III Newyorské úmluvy. Ten obsahuje závazek státu „uznat rozhodčí nález za závazný a povolit jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde nález je uplatňován, za podmínek stanovených v následujících člancích. Pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se vztahuje Úmluva, nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních (národních)“. Úmluva tak stanoví, že uznání a výkon rozhodčího nálezu se řídí jejími podmínkami a jeho samotný výkon pak národními procesními předpisy. Článek IV Úmluvy pak obsahuje podmínky pro předložení návrhu na uznání a výkon.

Důvody pro odepření uznání a výkonu jsou upraveny v článku V Newyorské úmluvy. Článek V je rozdělen do dvou částí. První část představuje důvody pro odepření uplatnitelné na návrh strany, soud je sám bez podnětu nemůže ex offio zkoumat (článek V odst. 1). Druhá část představuje důvody, které může zkoumat ex offio soud (článek V odst. 2). Výčet důvodů je taxativní a nelze přidávat další. Rozhodčí nález nelze přezkoumávat ve věci samé. Důkazní břemeno nese strana povinná, tedy strana, proti které je uplatňováno uznání a následný výkon.

Důvody dle článku V odst. 1 uplatnitelné na návrh stran:

- Nezpůsobilost stran smlouvy k jednání o rozhodčí smlouvě, v důsledku čehož je rozhodčí smlouva neplatná. Neplatnost rozhodčí smlouvy podle zvoleného práva nebo při jeho neexistenci podle práva státu, kde byl rozhodčí nález vydán.
- Závažné vady v řízení, porušení zásady rovného slyšení stran. Strana, proti které je nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce, strana nemohla z jiných důvodů uplatnit své požadavky v řízení, problémy v souvislosti s doručováním písemností a další.
- Vady týkající se přímo rozhodčího nálezu. Pro zachování účelu Úmluvy, pokud je možné vadnou část oddělit, může dojít v uznání a výkonu té části, která žádnou vadou netrpí.
- Vady týkající se složení senátu a průběhu řízení.

- Vady týkající se účinků rozhodčího nálezu. V tomto případě se jedná o situace, kdy se rozhodčí nález nestal pro strany závazným, byl zrušen nebo jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo jejíhož právního řádu byl vydán.

Tyto důvody se hodnotí podle jiného právního řádu, než je místo uznání a výkonu. Proto je jejich uplatnění dáno na zvážení stranám.

Důvody dle článku V odst. 2 uplatnitelné soudem ex offa:

- Nearbitrabilita sporu.
- Rozpor s veřejným pořádkem.

Tyto důvody jsou posuzovány podle právního řádu státu místa uznání a výkonu, posuzují se proto ex offa. Porušení tohoto typu je závažnější, jsou narušeny základní zásady platné pro danou oblast práva. Arbitrabilita byla rozebrána na jiných místech této publikace, na tomto místě bude proto rozebrán institut veřejného pořádku v režimu Newyorské úmluvy. Musí se jednat o závažné narušení řízení, které může spočívat v těchto oblastech:

- Neutrannost rozhodce. Rozhodce nesmí mít osobní zájem na věci a musí být ve vztahu ke stranám nezávislý a nepodjatý.
- Nemožnost uplatnění základních procesních práv stran. Např. situace, kdy strana nebyla řádně uvědomena o řízení a nemohla tak aktivně uplatnit svá práva.
- Další porušení procesních práv. Např. nedoručování písemností, vydání rozhodčího nálezu, který byl ovlivněn trestným jednáním strany nebo rozhodce.
- Nedostatek odůvodnění rozhodčího nálezu.

Dalším způsobem, jak je možné žádat o uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, jsou dvoustranné smlouvy o právní pomoci (viz výklad výše).

Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu dle českého práva

Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů je v současné době upraveno v §§ 120 a násl. zákona o mezinárodním právu soukromém. Tato ustanovení se použijí v případě, kdy dotčený stát není smluvním státem Newyorské úmluvy mezi tímto státem a Českou republikou není uzavřena dvoustranná smlouva o právní pomoci upravující uznání a výkon rozhodčích nálezů.

Zákon o mezinárodním právu soukromém obsahuje podmínky pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů poměrně odlišně od Newyorské úmluvy. Cizí rozhodčí nález nebude vykonán, není-li zaručena vzájemnost (§ 120 zákona o mezinárodním právu soukromém).

Vzájemnost se považuje za zaručenou také v případě, kdy cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti – princip tzv. materiální vzájemnosti . Důvody pro odepření uznání a výkonu se zkoumají soudem ex offio. Uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu bude odepřen, jestliže:

- rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný;
- byl zrušen ve státě, v němž byl vydán nebo podle jehož právního řádu byl vydán;
- rozhodčí nález je stížen vadou, pro kterou jej lze zrušit;
- rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku České republiky.

Uznání cizího rozhodčího nálezu se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím. Cizí rozhodčí nález se uznává tím, že se k němu přihlédne (§ 122 zákona o mezinárodním právu soukromém).